

Osallisuus uudessa opetussuunnitelmassa

Tomi Kiilakoski

Osallisuus

Onko osallisuus enemmänkin sitä, että nuori tulee osaksi aikuisten laatimia rakenteita

VAI

enemmänkin sitä, että nuorten omat kokemukset ja kulttuurit tulevat arvostetuksi ja huomioituksi.

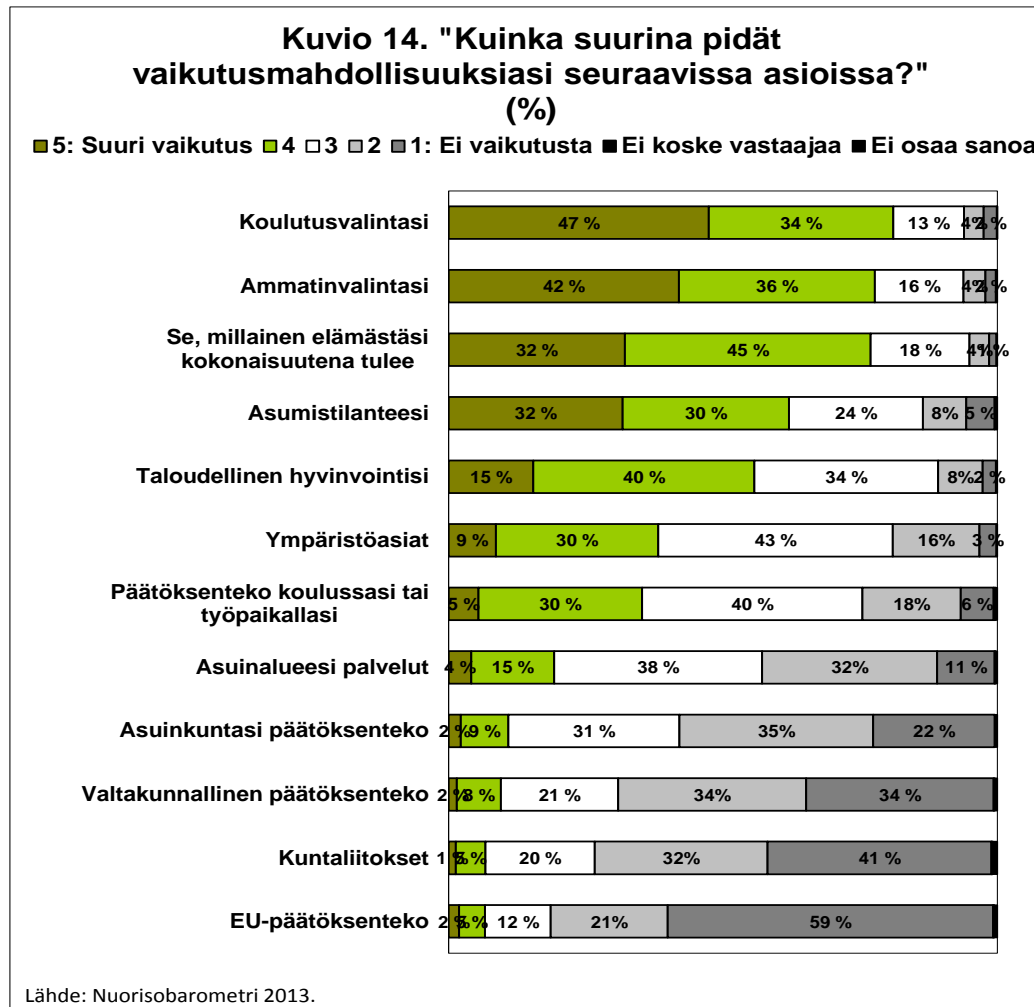
Järjestelmäkeskeisyys vs. asiakaskeskeisyys

(piirros: Marika Tervahartiala)

Mihin voi vaikuttaa?

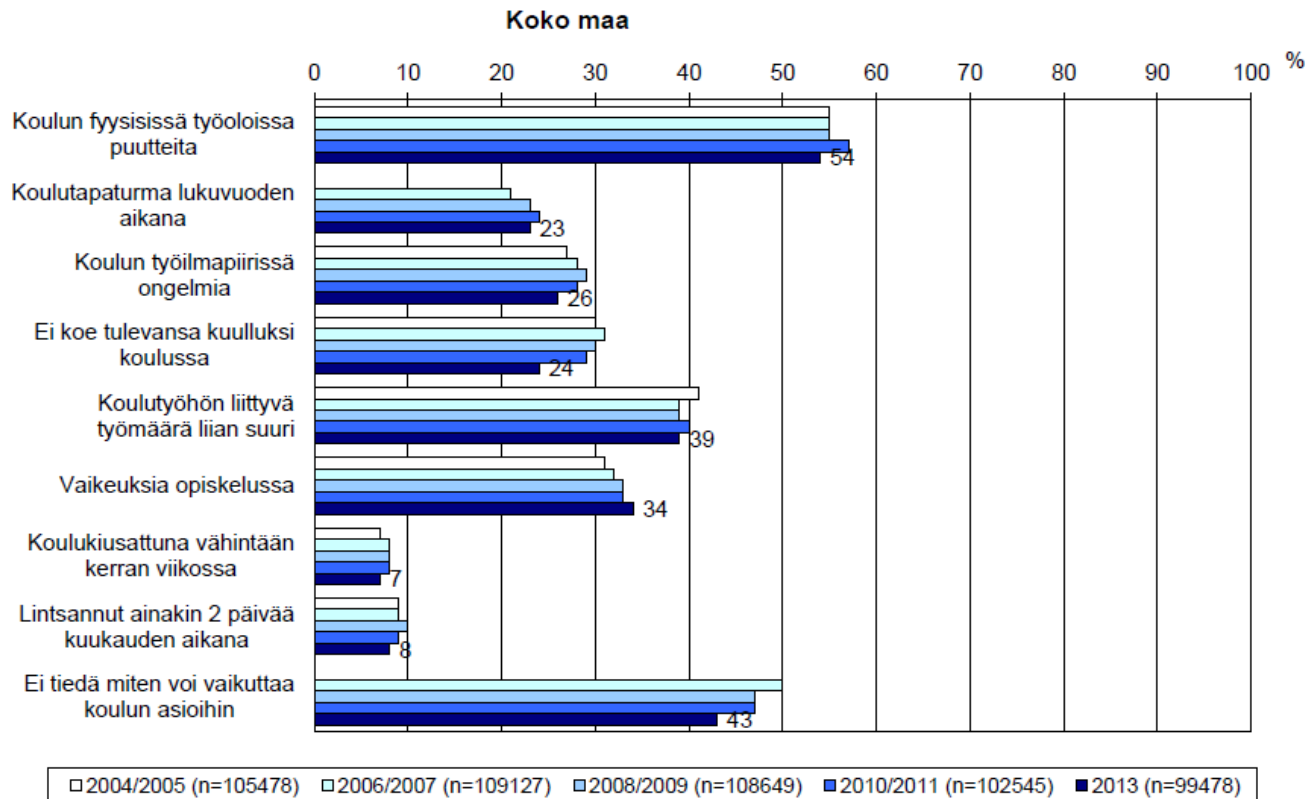
(Nuorisobarometri 2013)

Miten vaikutetaan koulun asioihin?

KOULUOLOT

Vakioidut prosentiosuudet

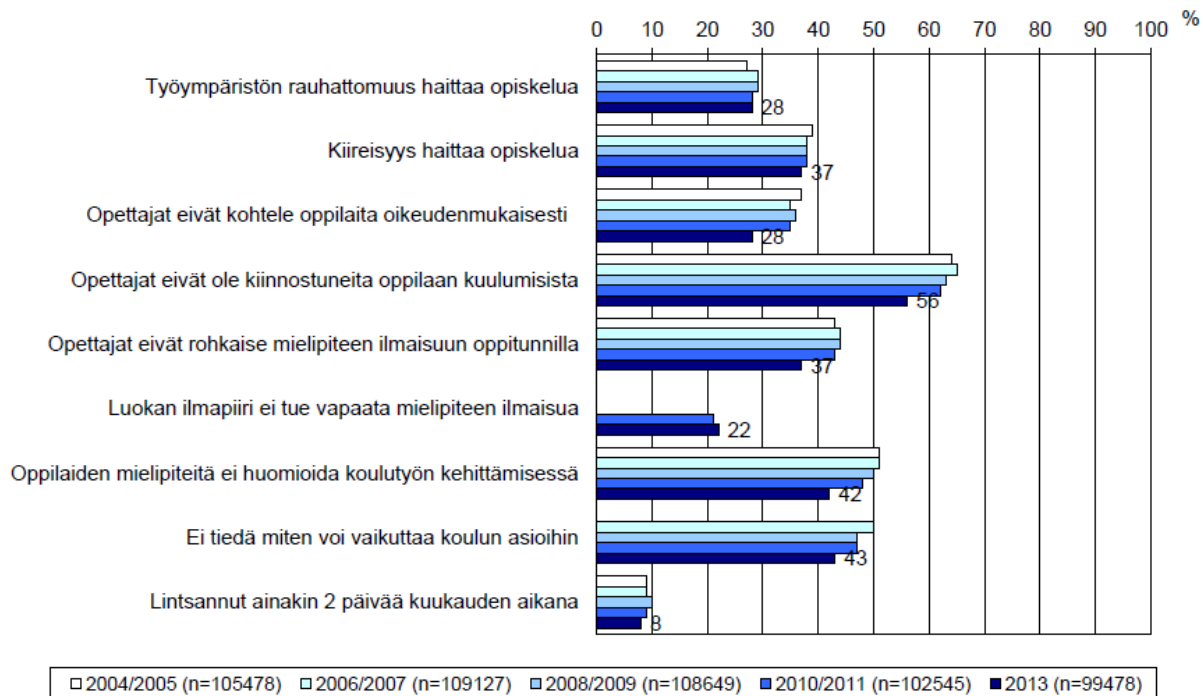
Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaat

THL: Kouluterveyskysely

TYÖILMAPIIRI JA OSALLISUUS

Vakioidut prosenttiosuudet

Koko maa

Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaat

THL: Kouluterveyskysely

Väljärvi (2015) Pisa-tuloksia

TAULUKKO 5 • NIIDEN OPPILAIEN OSUUS, JOTKA OVAT SEURAAVISTA KOULUNSA KAIKKIA OPETTAJIA KOSKEVISTA VÄITTÄMISTÄ "SAMAA MIELTÄ" TAI "TÄYSIN SAMAA MIELTÄ", %

VÄITTÄMÄ	SUOMI 2012	OECD 2012	SUOMI 2003
Oppilaat tulevat hyvin toimeen useimpien opettajien kanssa.	80	82	73
Useimmat opettajat ovat kiinnostuneita oppilaiden hyvinvoinnista.	73	77	64
Useimmat opettajat todellakin kuuntelevat, mitä sanottavaa minulla on.	74	74	64
Jos tarvitsen lisäapua, saan sitä opettajiltani.	89	82	86
Useimmat opettajani kohtelevat minua reilusti.	83	81	81

VASTAUSVAIHTOEHDOT: EI LAINKAAN, HYVIN VÄHÄN, JOSAIN MÄÄRIN, PALJON

Tietokortti 1. Lakitausta

Lapsen *kuuleminen* hänen *omassa asiassaan* (koskee lapsen etua, oikeutta tai velvollisuutta – esimerkiksi huostaanottopäätös) ja *yleinen osallistuminen ja vaikuttaminen* täytyy erottaa toisistaan. Näissä tietokorteissa keskitytään enemmän jälkimmäiseen näkökulmaan.

Lapsen oikeuksien sopimus:

Lapsen ja nuoren oikeuksia suojaava, kaikkia alle 18-vuotiaita koskeva YK:n lapsen oikeuksien sopimus on Suomessa voimassa lakina. Yksi sopimuksen keskeisiä periaatteita on lasten näkemysten huomioon ottaminen.

Sopimuksen 12. artikla toteaa seuraavaa lapsen oikeudesta mielipiteen ilmaisuun:

1. Sopimusvaltiot takaavat lapselle, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä, oikeuden vapaasti ilmaista nämä näkemyksensä kaikissa lasta koskevissa asioissa. Lapsen näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.

2. Tämän toteuttamiseksi lapselle on annettava erityisesti mahdollisuus tulla kuulluksi häntä koskevissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa toimissa joko suoraan tai edustajan tai asianomaisen toimielimen välityksellä kansallisen lainsäädännön menettelytapojen mukaisesti.

Lapsen oikeuksien sopimus velvoittaa arvioimaan, miten lapsen oikeudet toteutuvat. Lapsivaikutusten arviointia käsitellään omassa tietokortissaan.

Perustuslaki

Lapsen oikeus vaikuttaa on turvattu perustuslain 6. pykälässä.

Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti.

Nuorisolaki

Edellisistä laeista poiketen nuorisolaki määrittelee kohderyhmäkseen alle 29-vuotiaat nuoret. Lain 8. pykälä toteaa:

Nuorille tulee järjestää mahdollisuus osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. Lisäksi nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa.

Lasten ja nuorten kuulemista ja vaikuttamismahdollisuuksia säännellään erityisesti heihin kohdistuvalla lainsäädännöllä (esim. nuorisolaki, lastensuojelulaki, perusopetuslaki), mutta myös esim. kuntalain (27-29 §) ja hallintolain (41 §) turvaamat vaikutusmahdollisuudet kuuluvat kaikille, myös lapsille, vaikkei tästä ole erikseen mainintaa laissa.

Kuuleminen ei tarkoita lapsen oikeuksien sopimuksen ja perustuslain näkökulmasta pelkästään lasten ja nuorten kuulemista ja heidän näkemystensä kirjaamista. Se on myös näkemysten huomioon ottamista päätöksenteossa ja tämän huomioon ottamisen kirjaamista näkyviin esimerkiksi yksittäisen päätöksen perusteluihin siten, että lapset ja nuoret ymmärtävät, miten heidän näkemyksensä on vaikuttanut – tai miksi sen mukaan ei ole voitu toimia.

Perusopetuslaki

Opetuksen järjestäjän tulee edistää kaikkien oppilaiden osallisuutta ja huolehtia siitä, että **kaikilla oppilailla** on mahdollisuus osallistua koulun toimintaan ja kehittämiseen sekä ilmaista mielipiteensä oppilaiden asemaan liittyvistä asioista. Oppilaille tulee järjestää mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä koulun järjestyssäännön valmisteluun. (Perusopetuslaki, 47§A.)

Opetussuunnitelma osallisuudesta

- Osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä vastuullista suhtautumista tulevaisuuteen voi oppia vain harjoittelemalla. Kouluyhteisö tarjoaa tähän turvalliset puitteet. Samalla perusopetus luo osaamisperustaa oppilaiden kasvulle demokraattisia oikeuksia ja vapauksia vastuullisesti käyttäviksi, aktiivisiksi kansalaisiksi. **Koulun tehtävänä on vahvistaa jokaisen oppilaan osallisuutta.** (s. 18)
- Huoltajien osallisuus sekä mahdollisuus olla mukana koulutyössä ja sen kehittämisessä on keskeinen osa koulun toimintakulttuuria. (s. 29)

Opetussuunnitelma osallisuudesta

” Oppilaat osallistuvat oman kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. He saavat kokemuksia kuulluiksi ja arvostetuiksi tulemisesta yhteisön jäsenenä. Yhteisö kannustaa demokraattiseen vuoropuheluun ja osallistumiseen sekä luo niille toimintatapoja ja rakenteita.” (s. 30)

Koulutyö järjestetään siten, että oppilaat **saavat kokemuksia** yhteistyöstä, osallistumisesta ja demokraattisesta toiminnasta omassa opetusryhmässään, koulussa ja sen lähiympäristössä sekä erilaisissa verkostoissa. (s. 35)

Nuoret toimijuudestaan

- *Tomi. Onks oppilailla teidän mielestä osallisuutta täällä?*
- *Nuori2: No, varmaan eniten näil oppilaskunnalla.*
- *Nuori1: Niin. Tai periaatteessa se menee silleen, et jos et sä oo oppilaskunnassa, niin sulla ei taida olla mitään mahdollisuuksii.*
- *Nuori2: Niin, et vaikka sä menisit... Et kyllähän sä meille voit antaa jotain ideoita ja sit me viiään niitä eteenpäin.*
- *Nuori1: En kyl tiää yhtäkään ehotusta, mikä ois tullu oppilalta, mikä ois menny eteenpäin.*
- *Nuori2: Niin.*

Vaikuttamisen ongelmia

Eipä oikeestaan, no jollain joskus ehkä pystyy, jos on jotain, tai käytöksellä ehkä pystyy vaikuttaan, et sit tehään jotain muuta, ehkä kivempaa, jos ollaan kunnolla siellä tunneilla. Harvemmin. (Nuori.)

Vaikuttamisen muotoja

Että jos on joku tyyliin kiusausasia, niin kyllä kai ne niissä ottaa paljon vakavammin, mutta jos puhutaan jostain, mitä me tarvittas, jos mennään sanomaan vaikka välituntivalvojalle, jos se on siinä, tulee sanomaan jotakin, niin aletaan jutteleen siitä, niin se sanoo, ettei se jaksa kuunnella tällasta, että tehkää kirjallinen, että pitää tehdä paperilapulle kirjottaa ja näin. (Nuori.)

Oppilaskunta yhtenäiskoulussa

- Kokemus, että käsitellään vain pienempien asioita ja että pienemmiltä puuttuu samaa peruskokemusta:
- *ei sieltä oikein asiat mee, pienten asioita siellä enimmäkseen käsitellään, ala-asteikästen.*
- *Joo, siis ei siellä silleen ees kuunneltu meitä paljon yhtään, kun on niin paljon niitä ala-asteelaisia.*
- Toiminnan sisällön ohella myös toiminnan muoto – vuorovaikutuksen laatu – tuntuu yläkouluikäisistä lapselliselta.
- *puhutaan silleen kun ykkösten kanssa opettaja puhuu, silleen lässyttämällä.*

Tieto oppilaskunnasta

- *”En mä ees tienny tavallaan mitä oppilaskunta tekee ennen kuin mä ryhdyin siihen juttuun. Tai sen mä tiesin että se tekee jotain päätöksii tai tälleen. Kuva oli harmaa.”*
- *Tomi. Näkyyks toi oppilaskunta teillä millään lailla?*

Nuori 1. No ei ainakaan mulle mitenkään.

Tomi. Entäs sulle?

Nuori 2. Ei.

Koulun yhteisiin asioihin vaikuttaminen

- Oppilaskunnan roolit ja opettajien roolit (Manninen 2007):
 1. Rehtorin käsikassarana
 - suorittaa töitä, joita rehtori muutoin tekisi
 2. Oppilaskunta opettajien työn helpottajana
 - Tapahtumien järjestäminen, teemapäivät
 3. Yhteisöllisen vastuun luoja
 - Oppilaskunta mukana esimerkiksi tilojen suunnittelussa ja puhtaanapidossa
 4. Oppilaskunta humppakoneena
 - Arjen piristäjä ja tapahtumien järjestäjä
 5. Pedagoginen toimintamalli
 - Keskeinen osa koulun kasvatuksellista toimintaa, vaikuttaa esimerkiksi opetussuunnitelman sisältöihin

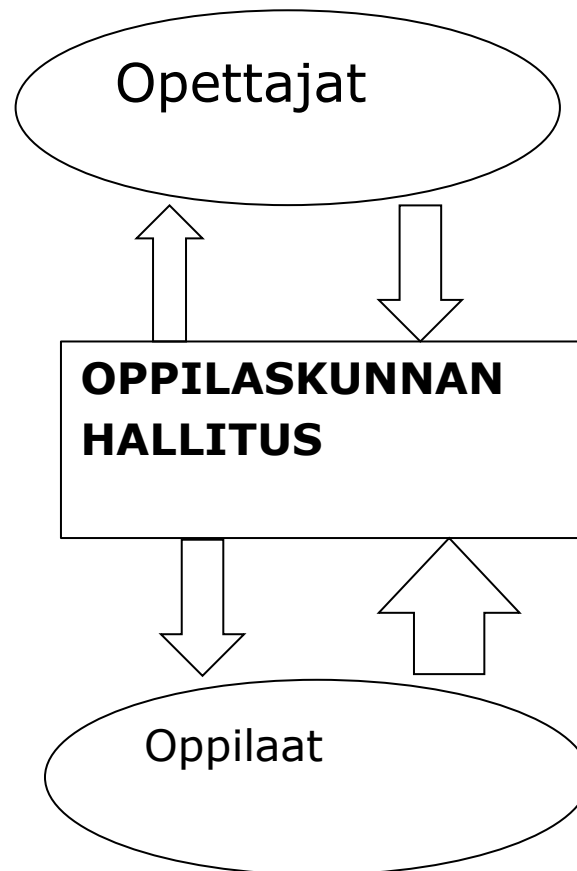

Koulun yhteisiin asioihin vaikuttaminen (Manninen 2007)

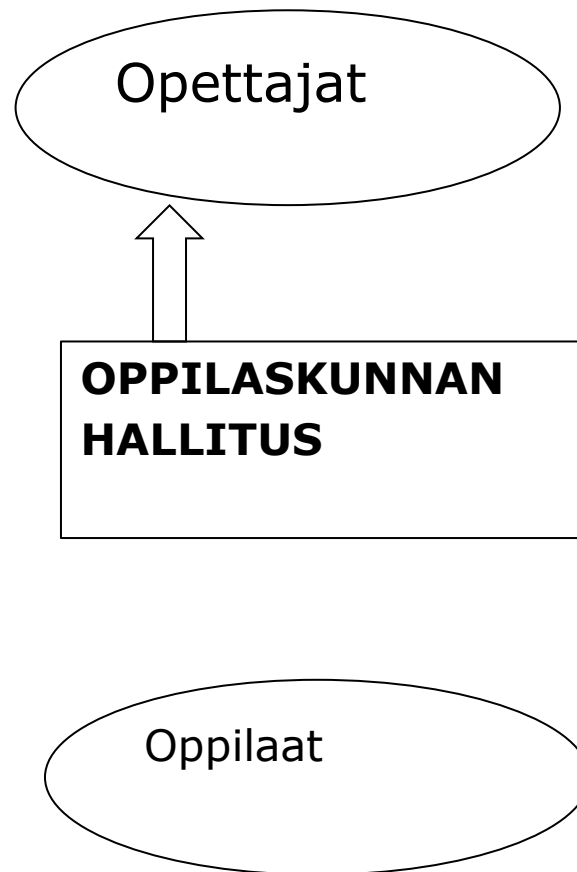
- Oppilaskuntatoimintaa edistävät:
 1. Todelliset vaikutusmahdollisuudet oppilaille läheisissä asioissa, ei näpertelyä, vaan toiminta pitää ottaa vakavasti
 2. Avoin ilmapiiri, asenne, arvostus, innostus, rehtorin ja muiden aikuisten kannustus
 3. Ajankäytön ongelmien ratkaisu: oppilaskuntaan käytettävän ajan näkeminen tärkeänä osana koulun toimintaa
 4. Viime kädessä kysymys on vallan jakamisesta, vastuun antamisesta ja sen kantamisesta

Kuva 1. Oppilaskunnan hallituksen toiminta ihannetilassa

Kuva 2. Oppilaskunnan hallituksen toiminta normaalitilanteessa

Mihin voidaan vaikuttaa

- **Sosiaaliset rakenteet: koulun säännöt, opetussuunnitelma, lukujärjestys**
- **Toimintaa näiden puitteissa**

Yksilöt

Ryhmät

- **Pieni fyysinen ympäristö, kuten koululuokka**
- **Iso fyysinen ympäristö, kuten koulupiha tai koulurakennukset**

Mihin voidaan vaikuttaa

- **Sosiaaliset rakenteet: koulun säännöt, opetussuunnitelma, lukujärjestys**
- **Toimintaa näiden puitteissa**

Yksilöt

Ryhmät

- **Pieni fyysinen ympäristö, kuten koululuokka tai käytävät**
- **Iso fyysinen ympäristö, kuten koulupiha tai koulurakennukset**

Osallisuus

- Eettinen ihanne, joka pyrkii siihen, että yksilöt kokevat olevansa yhteisön arvokkaita jäseniä sekä että he pystyvät ja haluavat vaikuttaa yhteisönsä toimintaan ja arvostukseen.
- Osallisuus ei synny itsestään, vaan se edellyttää tavoitteellista toimintaa
 - Osallisuus vaatii kasvattamista: on kasvatettava sekä yksilöitä että parannettava niitä yhteisiä puitteita, joissa yksilöt toimivat
- Ei ole toimintamenetelmä, projekti tai pedagoginen niksi, vaan lapsia kunnioittava asenne, joka voi muuttua käytännöksi monin erilaisin tavoin.

Osallisuuden tasoja

1. Lapsia ja nuoria kuunnellaan
2. Lapsia ja nuoria kannustetaan ilmaisemaan mielipiteitään
3. Lasten ja nuorten näkemykset otetaan huomioon
4. Lapset ja nuoret ovat mukana päätöksenteossa
5. Lapset ja nuoret jakavat valtaa ja vastuuta päätöksenteossa
6. Lapset ja nuoret ovat päättämässä sekä pohtivat, miten päätetty asia viedään käytäntöön
7. Toimintaosallisuus: toiminta lähtee lasten ja nuorten ideoista, joiden pohjalta lapset ja nuoret päättävät, toteuttavat ja arvioivat

Kouluosallisuuden moniulotteisuus

Osallisuuden päämäärä / Vaikuttamisen kohde	Sosiaalinen päämäärä:	Poliittinen päämäärä:
Yksilötason osallisuus	Itsearviointi, tukipalvelut, arjen toimijuusroolit (myös ops:n suuntaamisessa). Itsetunnon, itsetuntemuksen ja itseilmaisun vahvistaminen	Jokaiselle taattu mahdollisuus osallistua luokkakokouksiin yms., yksilölliset kuulemiset (esim. kyselyt ja puhekierrokset), äänestysmahdollisuus
Ryhmätason osallisuus	Turvallisen ryhmän luominen, ratkaisujen hakeminen siten, että jokainen kokee kuuluvansa joukkoon	Luokkakokoukset, luokkien väliset kokoukset, koko oppilaskunnan kokoukset, oppilaskunnan hallituksen toiminta .

Koulun palvelutarjonta

Nuorten näkökulmia koulun kehittämiseen

1. Nuorten väliset suhteet
 - Oleminen koulussa on ryhmässä olemista ja tietoisuutta muitten nuorten läsnäolosta
 - On negatiivisimmillaan ulossulkemista ja satuttavaa:
 - *se satuttaa ihan sikana, jos joku tulee huuteleen hiuksista tai jostain tollasist, koska en mä voi näille mitään ja toisekseen en mä jaksa joka aamu suoristaa kahta tuntii näitä, ihan turhaan.*
 - ja myönteisimmillään hyvinvoinnin lähde
 - *Et sinänsä silleen kun mieltii, niin se asia on aika tärkeetä, et tulee hyvällä mielellä kouluun. Et ei haittaa, vaikka tulee aamulla kiire, kuhan vaan kerkiää kouluun, että näkee kavereita. (Nuori.)*

Tehtävänä on vahvistaa ryhmien myönteistä puolia.

2. Nuorten ja aikuisten väliset suhteet

- Koulun opetustehtävä ja sosiaalisista suhteista huolehtiminen ovat molemmat tärkeitä asioita.
- Hyvä opettaja yhtä aikaa ammattiroolissaan luotettavana ja rentona:
 - *On ne, että ei kauheen usein niiden, jotka on vähän kireempiä ja, niin ei niille oikein viitti jäädä edes juttelemaan, halua vaan äkkii pois sieltä luokasta, ettei mitään lisähommaa tuu.*
- Nuorten ja aikuisten välit vaikuttavat niin yksittäiseen oppituntiin kuin koulukokemukseen laajemminkin.

3. Osallisuus

- Osallisuus koulussa ei ole yhtä kuin oppilaskunnan hallitus
- Osallisuus 1. sosiaalisena yhteenkuuluvuutena ja 2. vaikuttamisena
- Nuorten kokemuksissa osallisuus ei toteudu täysimääräisenä ja näin kokemus yhteisön jäsenyydestä jää vajaaksi.
 - *Nuori3: Siis kyllä kysytään aina, että mitä mieltä me ollaan ja mitä me halutaan.*
 - *Nuori1: Mutta vaikka sanoo mitään, niin ei mikään toteudu ikinä.*
 - *Nuori4: Just se että ei asiat tapahdu, ei tapahdu mitään*
- Osallisuuden ei tulisi olla pelkästään hyväntahtoisuuden varassa, vaan se perustuu lapsen oikeuksiin osallistua – *kaikessa koulutoiminnassa* (Hakalehto-Wainio 2012).

4. Kasvuyhteisö

- Vaikka kaikki koulussa toimivat aikuiset kieltäisivät olevansa kasvattajia, on koulu silti kasvuyhteisö.
- Yksittäisten oppiaineiden lisäksi myös kokonaisuuden näkökulma: millainen kokonaisuus koulusta muodostuu arkisen toimintakulttuurin myötä
 - Onko toiminta lapsi- ja nuorisokeskeistä vai palvelukeskeistä?
- *Niin sanotut vanhan kansan opettajat haluaa olla ja mieluiten toimii opettajana. Että tää kasvatuspuoli, mikä on kuitenkin olennainen osa sitä oppimista ja turvallisen ilmapiirin luomista, on jäänyt vähemmälle. (Opettaja.)*
- Koulun yhteisötaso eroaa yksilö- ja ryhmätasosta. Yhteisötaso on hankala kehittää muutoin kuin yhteisönä.

5. Toiminnallisuus ja sen puute

- Passiivisuuden rikkominen sekä oppituntien että välituntien asiana
 - *Tomi: Miten te saatte sit niillä välitunneilla ajan kulumaan?*
 - *Nuori2: Seisokellaan.*
 - *Nuori3: Jos on sisävälkkä, niin istuskellaan ja ollaan puhelimella.*
 - *Tomi: Entäs nää ulkovälkkät?*
 - *Nuori2: No sitten me vaan seisokellaan tossa ovien eessä ja ootetaan kylmissään siinä, että päästään sisälle.*
- Oppilaita huomioivien ja heitä liikuttavien toimintojen kehittämisen tarve.
- Toiminnallisuus on yhteydessä myös toimijuuteen; passiivisuus taas yhteydessä kohteena olemiseen.

Koulu nuorten näkökulmasta (Aaltonen 2011)

- Aggressiivinen koulu
 - Toimintaan puututaan rangaisten ja vahvan kontrollin kautta.
- Passiivinen koulu
 - *Mä oisin kaivannu sitä, että ku ois oikeesti huomattu se paha olo, joka nuorel on, paljon aikaisemmin.* (sitaatti Aaltonen 2011)
- Aktiivinen koulu
 - Kannatteleva, mukaan houkutteleva, yhteisöllinen koulu

Kohti toimivaa yhteistyötä

Motiivit koottuna

YKSILÖKESKEINEN MOTIIVI	TOIMINTAKULTTUURINEN MOTIIVI
Yksittäisen opettajan työtaakan helpottaminen	Koulun yhteisöllisen toimintakulttuurin tukeminen
Toiminnallisuutta kouluun, esimerkiksi välitunneille.	Koulun toimintakulttuurin kehittäminen nuorisolähtöiseen suuntaan
Ryhmäytyös pistemäisenä toimintana	Ryhmädynamiikan kehittäminen ja ryhmätyötaitojen opettelu
Yksittäisen nuoren tuki ja kohtaaminen	Kohtaavan ja kunnioittavan työotteen luominen koko kouluun
Uuden osaamisen saaminen koulun käyttöön	Organisatorisen oppimisprosessin käynnistäminen, vertaisoppiminen

3.2.2016

Tomi Kiilakoski

NUORISOTUTKIMUSVERKOSTO

Nuorisotyön kohde koulussa

1. Yksilötyö
2. Pienryhmätyö
3. Luokan kanssa tehtävä työ
4. Koko koulun tason toiminnot
5. Kouluyhteisön kehittäminen
6. Perheiden kanssa tehtävä työ
7. Koulujen väliset toiminnot

1. Nuoren parissa tehtävä yksilötyö

Menetelmiä: Nuorten haastatteleminen, yksilölliset juttutuokiot, sosiaalinen vahvistaminen, voimauttaminen, tiedotus ja neuvonta, nivelvaiheen tuki (tai muu oppilaanohjauksellinen toiminta), oppilashuolto.

Hyötyjä: Yksilötason tuki, kohdennettu työ ongelmien torjumiseksi, ongelmat voidaan ohjata eteenpäin

Haasteita: Miten yksilöiden parissa tehtävä työ liittyy ryhmä- ja yhteisöprosesseihin, muuttuuko ongelmakeskeiseksi, mikä on yhteys koulun kokonaisuuteen ja nuoren elämäntilanteeseen, katoaako nuorisotyö yhdeksi koulussa toimivaksi asiantuntijatahoksi.

2. Pienryhmätoiminta koululla

Menetelmiä: tuettuja pienryhmätoimintoja, erityisnuorisotyöllinen tuki, JOPO, harrasteryhmät innostuneiden nuorten parissa

Hyötyjä: Nuorisotyölle ominaisen ryhmäosaamisen tuominen koululle, koulunkäynnin ja kouluviihtyvyyden tuki

Haasteita: Onko ongelmakeskeistä, miten liittyy laajemmin yhteisöllisiin tavoitteisiin, miten pienryhmätoiminta tukee nuoren sosiaalisia suhteita

3. Koululuokkien kanssa tehtävä työ

Menetelmiä: Ryhmäyttämiset ja muu ryhmädynamiikan tuki, sosiaalisten suhteiden tuki, erilaiset tuotteistetut paketit (päihdekasvatus, ihmissuhteet jne.)

Hyötyjä: Tuo koululle uuden tason tarkasteluun: ryhmädynamiikan ymmärrys kehittyy; lisätään nuorten välistä vuorovaikutusta; tuotetaan oppimistilanteita sosiaalisista ilmiöistä; oppimisympäristö kehittyy.

Haasteita: Nykymuodossaan keskittyy lähinnä ryhmän muovautumisvaiheeseen, on pistemäistä eikä systemaattista ja jatkuvaa, kytkös opetussuunnitelmaan osin epäselvä.

4. Koko koulun tasolla tehtävät toiminnot

Menetelmiä: 1. teemapäivät, tapahtumat,
toimintakokonaisuudet, välituntityö.

2. Koulunuorisotilat, kaakaotuvat

Hyötyjä: Yhteisöllisiä prosesseja koululle, verkottaa
kansalaisyhteiskunnan toimijoita, koulun passiivisuus
vähenee. Yhteisöllisiä toimintoja.

Haasteita: Toisinaan pistemäistä, yhteys muuhun
koulutyöhön osin epäselvä, muun kouluyhteisön
sitoutumisen aste vaihtelee.

5. Pitkäkestoiset yhteisölliset toiminnot

Menetelmiä: oppilaskunta- ja muu osallisuustyö, tukioppilastoiminta.

Hyötyjä: Nuorisotyölle ominaisen ryhmäosaamisen tuominen koululle, sosiaalinen oppiminen, vaikuttamisen rikastaminen, koko kouluyhteisön kehittäminen, kasvatuskumppanuuden vahvistuminen

Haasteita: Liittyykö koulun opetussuunnitelmaan, miten liittyy muihin osallisuustoimintoihin, siirtääkö huomion edustuksellisiin rakenteisiin, johtaako harvojen osallistumiseen (ns. tokenismi).

6. Koulun ja kuntalaisten/alueen välinen työ

Menetelmiä: Vanhempainillat, vanhemmille järjestetyt keskustelutilaisuudet, muut kouluajan ulkopuolella järjestettävät tapahtumat

Hyötyjä: Kasvatuskumppanuuden ja huoltajien osallisuuden lisääminen, koulun linkittyminen alueelle, yhteys vapaa-aikaan.

Haasteita: Miten tieto levitetään kouluyhteisön yhteiseksi tiedoksi, miten tavoitetaan riittävä määrä huoltajia, miten kytkeytyy koulun muuhun, viralliseen viestintään .

7. Koulujen välinen työ

Menetelmiä: oppilaskuntien kokoukset, kaupunkikokoukset, foorumit, tapahtumat.

Hyötyjä: Koulujen verkottaminen keskenään, vahvempi viesti eteenpäin kunnilta.

Haasteita: Saako tukea koululta (muilta kuin yksittäisiltä opettajilta), minkälaisia kohtaamisia tai oppimisia rakentuu, miten arvioidaan luotettavalla tavalla.

Yhteistyön edellytyksiä ja esteitä

- Yhteinen aika ja keskustelu
- Yhteiset tavoitteet
- Opettajakulttuurin muoto
- Rehtorin tuki ja kyky tukea prosesseja
- Sijoittuminen koulu-aikaan: oppitunnit, välitunnit
- Sijoittuminen kouluvuoteen

Koulu on kasvuyhteisö

- Koulu tuottaa kasvatuksellisia vaikutuksia paitsi opetuksella, myös arkisen toimintansa muodolla.
 - Käsitukset toimijuudesta, kansalaisuudesta, sukupolvisuhteista.
- Kyse on myös siitä, missä määrin koulu toimii demokraattisesti.
 - Ovatko oppilaat toiminnan kohteita (l. objekteja) vai toimijoita (subjekteja).

Kouluyhteisö ei synny itsestään, se on rakennettava.

- Se, että ihmiset toimivat samassa tilassa ja jakavat näin fyysistä läheisyyttä, ei automaattisesti synnytä yhteisöä.
- Vuorovaikutuksen kehittäminen keskustelevampaan suuntaan edellyttää luottamusta, kuuntelua ja avointa keskusteluilmapiiriä.
- Koulun yhteisöllisyyden kehittäminen on koko koulun asia: yhteisöä voi kehittää vain yhteisötasolla.

Yhteisön tunnuspiirteitä

- Koostuu ihmisistä, joilla on keskinäistä kanssakäymistä ja joilla on jonkunlainen kiintymys.
 - Yhteisöllinen identiteetti, me-henki
- Vastavuoroisuus, luottamus, turvallisuus
 - Kuuluminen, hyväksyntä
- Sosiaalinen tuki, kannattelemine
 - Huolehtii jäsenistään, auttaa ja kulkee mukana

Oppilaitokset ja hyvinvointi

- Oppilaitosten toimintaa voidaan katsoa sen mukaan, missä määrin eri kentät oppilaitoksissa lisäävät ihmisten toimijuutta ja auttavat heitä voittamaan kohtaamiaan esteitä.
 - Nämä esteet voivat liittyä minäkuvaan, ryhmäsuhteisiin (toisten nuorten kanssa), vanhempiin, yhteiskuntakiinnittymiseen jne.

Vuorovaikutuskulttuuri

- Ihmisestä tulee ihminen toisten ihmisten seurassa. Siksi sillä, millä tavoin muut minua kohtelevat, on keskeinen merkitys.
- Olennaista eivät ole pistemäiset kohtaamiset, vaan *vuorovaikutuskulttuuri, se, miten meidän toiminnassamme aikuiset kohtaavat nuoria ja toisaalta nuoret nuoria.*
- Rakenteet ja menetelmät eivät vielä ratkaise vuorovaikutuskulttuurin ongelmia, mutta ne voivat olla edellytys vuorovaikutuskulttuurin luomiselle.

Koulun toimintakulttuuri

- Pitää sisällään arvot, uskomukset, perinteet, mutta myös rituaalit, ympäristön ja tavat käyttäytyä. Näistä muovautuu *kokonaisuus, joka ohjaa instituutiossa toimivien toimintaa.*
- Säätelee sitä, miten asioita tehdään ja mitkä asiat ovat tekemisen arvoisia.
- Jokaisella koululla on omanlaisensa kulttuurinsa.
- Kattaa sisällään opetuksen lisäksi muutkin koulun käytännöt, kuten juhlat, retket, välitunnit, koulumatkat.
- Ohjaa paitsi opettamisen ja oppimisen käytäntöjä, myös ihmisten välisiä suhteita, turvallisuuden kokemuksia, toimintarooleja, normeja ja koulun organisaatorakenteita.

Mihin kiinnittää huomiota 1: osallisuuden aikajänne

- *Tomi: Te puhuitte noista rajoista ja säännöistä, niin pystyttekös te vaikuttaa näihin koulun sääntöihin?*
- *P2: No oppilaskunnan kauttahan se kaikki menee, mutta...*
- *P4: Ei tietenkään kaikkea ja sitten siinä menee aina hirveän kauan kun niitä vatvotaan mietitään niitä asioita.*
- *P3: Tässä on kohta kolme vuotta yritetty saada edes yläasteelaisille kahvinkeitintä, eikä oo vielääkään näkyny.*
- *P4: Tai se on sanottu, että se on mahdollista*

Mihin kiinnittää huomiota 2: osallisuuden tyylit

- *Ja kerran hallituksessa kun olin edustajana, mä olin todellakin vaan sen yhen kerran siellä justiin kyllästyin siellä siihen, että siellä on vaan niitä pikkusten asioita ja se hoidetaan vielä niin lapsellisella tavalla ne keskustelut ja...*

Mihin kiinnittää huomioita 3: Keskustelukulttuurin luonne

- *Tomi: Kuinka kiinnostuneita opettajat teidän mielestä on nuorten asioista?*
- *T1: No kyllähän ne ehkä ois kiinnostuneita, mut ei kukaan oikein kerro niille mitään tai silleen, ainakaan opettajille ja tälleen, mitään muuta kun jostain koulusta.*
- *T2: Niin.*

Mihin kiinnittää huomiota 4: Asioiden perustelut

- P1: *No siis voiaanhän me johonkin sääntöihin puuttua, mutta jos sanotaan jotakin että, voitasko me olla vaikka, tai tehdä joku oma luokkatila tänne, niin ei tuu kuuloonkaan. Tai ei meiltä ees kysytä semmosia, että oisko mitään mahdollisuuksia muuttaa tätä.*

Mihin kiinnittää huomiota 5: lasten ja nuorten kuuntelu

- ”osallisuuden reitit, menetelmät ja vaikutukset jäävät avoimiksi. Asiakaslähtöisyys ja osallisuus näyttävät edelleen tarkoittavan pääosin ammattihenkilöstön tulkintoja ... lasten, nuorten ja perheiden tarpeista.” (Rimpelä & Rimpelä 2015)

